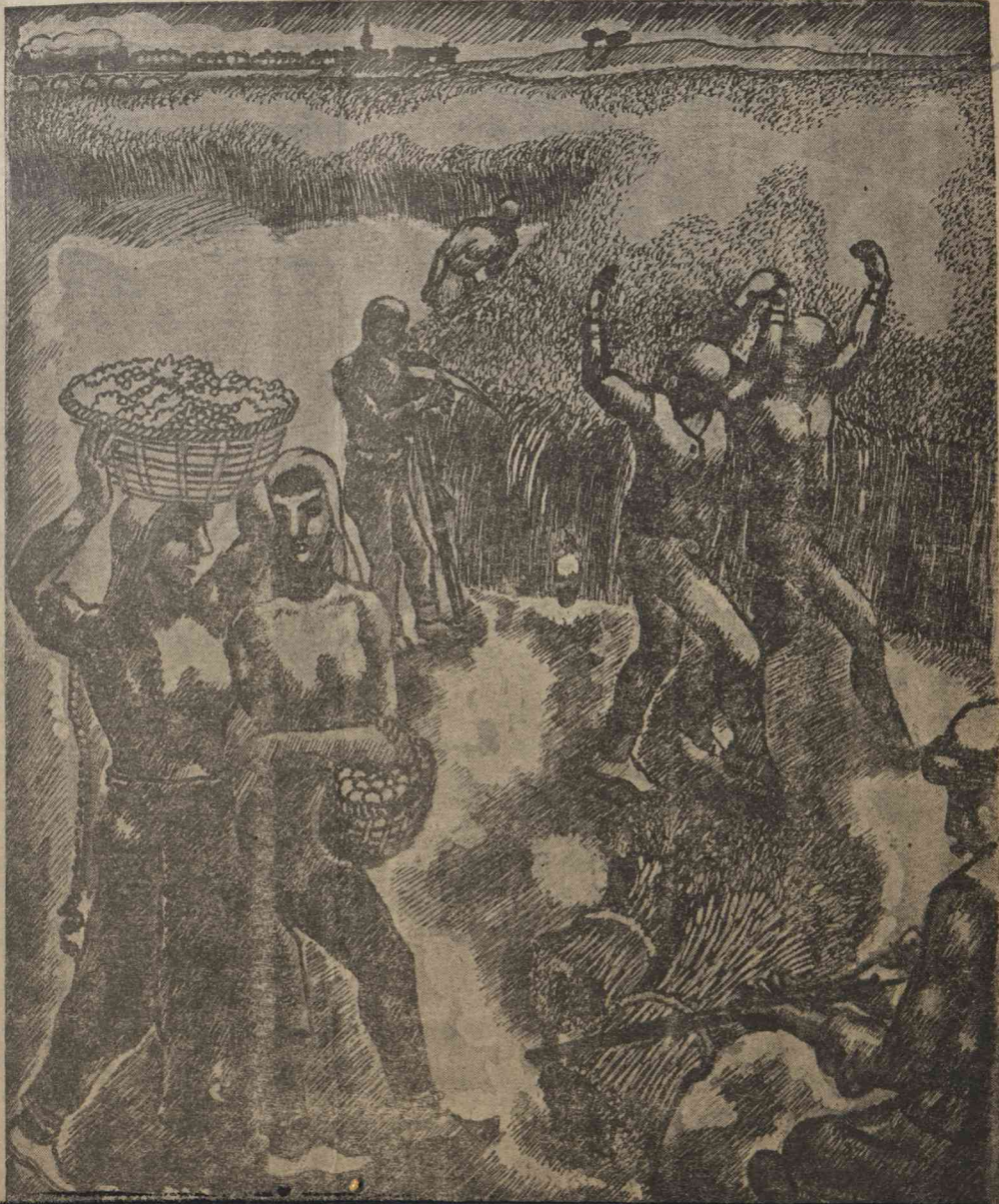

FIKİRLER

İZMİR HALKEVİ DERGİSİ

Sayı : 314 - 315 1 Haziran 1946

25 Krş.

Fikirler

Halkevi Dergisi

Sayı : 314 - 315

1 Haziran 1946

Konuşma

Cemiyetimizi meydana getiren insanları meslek bakımından gruplandırarak örsak toprakla uğraşmaların sayısı pek büyük bir çoğunluk olarak görünür.

Toprakla uğraşanlarımızın hemen hepsi köylerde yaşamaktadırlar. Sayımların gösterdiğine göre köylülerin genel nüfus içindeki nispeti yüzde 80'ni bulmaktadır.

Türk cemiyetinin, sağlam ve güvenilir olması, köylünün işiyle olan ilgisindeki verimindeki denkliliği demektir.

Köylünün çifçiliği geçmişteki uzun yüz yılların gelenek olarak ortaya koyduğu hukuk ve teknikle yapılmaktadır. Toprağa sahiplik şekli ile toprağı işleyiş usulleri ilk medeniyetlerin biricik temeli olmuştur. Eski medeniyetleri ortaya koyan cemiyetlerin bu işlerinin adı da toprak medeniyetidir.

İlk ve orta çağ adını taşıyan medeniyetleri yaşamış cemiyetlerde toprakla insan birbirinden ayrılmaz bir bütün olarak düşünülmüştü. Servaj adı verilen sosyal nizam insanı toprağın ayrılmaz bir parçası olarak kabul etmiştir.

Yüz yılların geçmesine, yeni anlamda pek çok kanunların, dünyanın her yanında yürürlüğe girmesine rağmen, hakikatte servajın dünyaya hediye ettiği bir alışkanlık bugün bile tamamiyle kalkmış sayılmaz. Geniş toprakların bir elde toplanması ve bu toprağı işleyeceklerin de onun üzerinde yarı'cı, ortakçı, gündelikçi, adlarıyla çalış-

ması eski torak rejimini meydana getirmişti. Bu rejimde temsil, idare servet gibi kuvvetler toprak sahiplerinin elinde bulunur. Kanun sayılan kuvvetler hep bunları korumak için çalışır. Makinenin ortaya koyduğu yeni tip çalışma ile insanların yığınlar halinde bir araya toplanmaları usulü XIX yüz yılın dünyaya gösterdiği bir yeniliktir. Bu işi idare edenlerin kısa zamanda büyük toprak sahiplerinin karşısına çıkması bir kavgayı ortaya atmıştır.

Toprağın verimi, en elverişli şartlarda kare kilometrede 55 insan, makinenin verimi ise aynı şartlarda bunun beş misilden daha fazla insanı yaşatabilecek kudrette olduğundan büyük toprak sahipleri cemiyet kavgalarında yenilmişlerdir. Makinenin alıp alıp yürüdüğü batı medeniyeti memleketlerinde toprak ile uğraşanlar makinenin yardımı ile yaşamaktadırlar.

Yurdumuz, birçok alanlarda olduğu gibi bu işlerde de Avrupanın geçirdiklerini görmemiştir.

Toprak kıymetlerinin, sayılı denecek kadar az ellerde toplanışının, cemiyetimiz için korkunç denecek kadar olmamasına rağmen tabii gelişmemizi vatandaşın, köylünün insan olarak yaşama imkânlarını daraltan bir tarafı da vardı. Cumhuriyetin en büyük eseri; İstiklâl Savaşından sonra toprak kanunu olmuştur. İstiklâl Savaşı düşmana karşı kazanılmış. Bu kanunun kabulü ise kendi nefimize karşı zafer olmuştur.

Toprak kanunu; aydın insan ve aydın cemiyet idealininin, yüz yıllardan beri ken-

(Devamı sayfa 17 da)

İzmir'de Çıkmış Eski Bir Gazete

Merhum Selim Nüzhet GERÇEK tarafından vaktiyle yazılmış olan bu makale, İzmir'de çıkan ve Türk haklarını koruyan Fransızca bir gazete'nin, adını ve sahibini değiştire değiştire, geçirdiği macerayı anlatmaktadır. Yazının bibliyografi notları, maalesef, konmamış bulunmaktadır.

Gazetecilik yurdumuzda ilk defa olarak İzmir'de başladığına göre İzmir'in kültür tarihimizde çok hususî bir mevkî vardır. Bunu kısaca, fakat yakından araştıralım :

İlk gazetemiz olan «Takvimi Vakayi»den otuz sene evvel İstanbul'da Fransa sefaret-hanesi tarafından, ihtilâlin propagandasını yapmak üzere, çıkarılan «La Gazette de Constantinople»u, hususî mahiyeti itibariyle, bertaraf edecek olursak yurdumuzda gazeteciliğin İzmir'de başlamış olduğunu kabul etmemiz lâzımgelir. Yine «Takvimi Vakayi», den yedi sene evvel İzmir'de çıkan bu ilk gazetenin lisansı her ne kadar Fransızca ise de Türk hukukunu müdafaa etmekte olması itibariyle fıkren olsun bizim gazetemiz demektir. Bu bakımdan da gazetecilik tarihimizi çok yakından alâkadar eder.

İzmir'de çıkan ilk gazetenin adı «Smyrneene» dir. Charles Tricon adlı bir Fransız tarafından ayda bir neşrdilmek üzere 1824 senesi başlangıcında tesis edilmiştir. Gerek İstanbul'da, gerek Atınada bir nüshasına bile tesaduf edemediğim bu gazete pek seyrek çıkmakta ve belki bu yüzden revaç bulmamaktaydı. Sarıh bir siyaset takip etmediğini mevcut malûmat ve muhtelif delillerle ispat etmek kabil olan bu gazetenin yazılarıyla gerek Hariciyemiz, gerek Fransa sefaret-i yakından alâkadar olarak sahibi Charles Tricon'a bazı fıkraların gazetenin intişarındaki faydaları bertaraf edecek mahiyette olduğunu bildirmek mecburiyetinde kaldı.

Yanlış bir yolda yürüdüğünü anlayan «Smyrneen»'i salibi 1824 ilk teşrininde M. Roux adlı diğer bir Fransız devretti. Gazete, ismini «Le Spectateur Oriental» e tahvil

ederek, her hafta cumartesi günleri intişara başladı. Bu gazeteyi çok cazip bir şekilde basan da Vigoureux adlı bir Fransız matbaacıydı. Derhal büyük bir rağbet kazanan «Le Spectateur Oriental» ilk sayısından itibaren açıkça, İzmir ticaret âleminin büyük mümessillerinin de fikirlerine tercüman olarak, Türk tezini müdafaaaya başladı. Adaları saran Yunan korsanları Türk politikasına olduğu gibi İzmir ticaretine de oldukça sekte vermekteydiler. Gazete bir buçuk sene kadar Türk tezini müdafaa eden neşriyatına devam etti.

Yunan istiklâli tahakkuk eder gibi olunca vaziyet de değişir gibi oldu. İbrahim Paşa ordusunun Anadolu'daki tazyiki yüzünden müşkilât içinde bulunan Reşit Paşa İngiliz sefirinin, Rusların müzaheret-iyle yaptığı Yunanistanla barış teklifini prensip olarak kabule meyletti.

«Le Spectateur Oriental» ise bu vaziyete karşı derhâl şiddetle muhalefete geçti. Türk hukukunu heyecanla müdafaa ederek İngiliz sefirinin bu hareketini kuvvetle tenkide başladı. İş buçudu. Alevlendi. İngiliz sefirinin müdahalesi üzerine harekete geçen İzmir Fransız konsolosı gazeteyi kapitülasyon kanunlarına istinaden kapatmakla tehdidetti.

Bu gazetenin Türk haklarını müdafaa eden yazılarını yazan Combes d'Andre adlı Montpellier'li bir doktordu. İki ay kadar sonra yeni bir zorluk baş gösterdi. İzmir Fransız konsolosı bu defa «Mukaddes Kitap»,a hürmetsizlik gösterdi diye, daha ağır başlı bir muharrir buluncaya kadar, gazeteyi kapatmak kararını verince, bereket

versin, yine bir değişiklik oldu. «Le Spectateur Oriental» i Didier adlı diğer bir Fransız satın aldı. Gazetenin lisansı belki biraz itidal buldu. Fakat siyaseti hiç değişmedi. Bu hal bir müddet daha devam etti.

İngiliz ve Sardunya sefirlerinin birer şikâyet mektubu dolayısıyla Fransa sefiri; konsolosluk harçlarına dair bir yazı dolayısıyla de İzmir konsolosı «Le Spectateur Oriental» hakkında yine ateş püskürtmeye başladılar. Bu meseleler etrafında muhabere-ler cereyan ettiği sıralarda ise gazetenin mülkiyetini On Altıncı Louis'yi müdafaa eden Marsilyalı avukatlardan birinin oğlu olan ve babasıyla birlikte Fransayı terk ederek İzmirde yerleşmiş bulunan Alexandre Black satın aldı.

Alexandre Black bu gazetenin esaslı yazıcılarından biri olduğundan bütün bu işlere bigâne değildi. Vatanına ve vatanından ayrılmak mecburiyetiyle kendisine ikinci vatan edindiği Türkiye'ye son derece merbut olan Alexandre Black, ikinci Mahmudun memleketi yenileştirmeye matuf olan hareketlerini müdafaaayı bir borç biliyordu. Bu suretle gazete yine siyasetini değiştirmemiş oldu.

Alexandre Black muhitinin ve vatanşlarının kendisiyle hemfikir olmasından cesaret alarak tam bir avukat sıfatıyla gazetesinde Türk hukukunu hararetle müdafaaaya girişti. İlk iş olarak da Comte Copo d'Istrias'a hücum etti.

Bu sıralarda tahakkuk eden ittifakı müselles - Fransız, Rus, İngiliz ittifakı - Fransa sefirini, Yunanistan hakkındaki hücumlarına nihayet vermesi için, Alexandre Black'a müracaata mecbur etti. Sözlerinde açık ve gizli bir çok tehditler de vardı.

Gazetenin sahibi Alexandre Black ve tâbii Vigoureux sefirden, tatbik imkânlarını araştırmak vaadiyle sarıh direktifler istediler. Fakat direktif gelinceye kadar aynı şekilde neşriyata devam ettiklerinden gazeteleri bir ay müddetle tatil edildi.

«Le Spectateur Oriental» bu tatilin sonlarına rasgelen Navarin muharebesini müteakip yine intişara başladı.

Rus ve İngiliz sefirleri gibi, siyasi münasebatın inkıtarı dolayısıyla İstanbulu terk eden Fransa sefiri Urla limanında İzmirdeki Fransız tüccarlarının mümessilleri arasında bulunan Alexandre Black ile de görüştü. İkna edilemeyen sefir Fransaya dönünce konsolosluk da kapatıldı. Fransızların hukukunu müdafaa vazifesi Hollanda konsolosluğuna devredildi.

Bu elim vaziyet karşısında Alexandre Black gazetesinde Fransanın tuttuğu yanlış siyaseti bütün açıklıklariyle izah etti.

Şimdi Hollanda konsoloshanesinde bulunan sabık İzmir Fransız konsolosı Castagné kendi kendine harekete geçmek lüzumunu hissederek Urlada bulunan Fransız gemilerinden alınan bir müfreze askerin yardımıyla 1829 kânunuevvalinin son günü «Le Spectateur Oriental» matbaasını bastı. Makineleri söktürdü ve Hollanda konsoloshanesine naklettirdi. Aynı zamanda tevkif edilen Alexandre Black ise ancak üç gün sonra, o da nakdi kefalet mukabilinde, tahliye edildi. Matbaacı Vigoureux kaçmıştı.

Meselenin şuyuu her tarafta büyük bir heyecan uyandırdı. Tabiatıyla hiç kimse bu hareketi tasvibetmiyordu. Kapitülasyonlara rağmen bu çok cüretkâr bir hareketti.

Alexandre Black'a gelince, o hiç yesie düşmedi. Bütün arkadaşlarından gördüğü teşvikten ayrıca cesaret alarak hak bildiği siyaseti müdafaa için kânunusani 1828 de «Le Courrier de Smyrne» adlı haftalık bir gazete çıkarmaya başladı.

Siyasi münasebetler iade edilince bu gazeteye yüksek mahfillerden hücumlar başladı. Bir müddet daha geçti.

Ağustos 1830'da Alexandre Black'ın hizmetlerini takdir eden ve ona gelecek her hangi bir fenalığa önlemek isteyen İzmir mütesellimi Ömer Lâtfi Efendi, kendisiyle görüşerek mutabık kaldığı veçhile, İzmir'in muhtelif tabiiyette büyük tüccarlarını topladı. Kendilerinden bu gazetenin neşrinden bir fayda umup umadıklarını sordu. Ümidettiği müspet cevabı alarak vaziyeti Babir

(Devamı sayfa 13 de)

EGE BÖLGESİ OYUNLARI

Mahmut R. GAZİMHAL

DEVLET KONSERVATUVARI

Paris Yaşıyan Doğu Dilleri Okulu'nun yunanca profesörü M. André Mirambel yeni grekçedeki musiki tekniğiyle ilgili kelimeler hakkında 1938 de Paris'in Grek araştırmalarını Teşvik Birliği'ne bir takrir sunmuştu. Böyle kelimelerin etimolojisini araştırmak yolundan türlü unsurların ana kaynakları kısmen de olsa anlaşılabilirliğini açıklayan takririni sonradan birliğin dergisinde de yayımlandı (1). Bu arada, Anadolu'dan geçme çalgıların ora dilindeki Türkçe adlarını da sayıyor; o adları bizdeki söylenişlerini hatırlatarak buraya aynen alıyorum: *kavali* (kaval), *zurnas* (zurna), *nai* (ney), *nakaro* (nakkare, burada boru anlamıyla), *ngaida* (gayda), *buzuki* (bozuk), *kitelis* (iki telli), *tampuras* veya *tampuri* (tanbura), *kumpuzi* veya *kurmpuzi* (kupuz), *uti* (ud), *ndaui* (davul), *tefi* (tef)... Eski osmanlı imparatorluğunun batı sınırları düşünülecek olursa eski *mehterhane*, *fasıl* ve *saz* musikilerimizden bir yığın unsurların böylece yunan musiki folklorunda hâlâ yaşamakta bulunuşunun sebebi daha kolay anlaşılır, hem de «pek tabii» sayılır.

M. Mirambel « XVII. den XVIII asır sonuna kadar Yunan gemiciliğinin Türk hâkimiyeti altındaki gelişimi sayesinde Ege adaları halk şarkısının merkezi haline gelmişti » diyor, ki burada da Türk denizciliğinin ilk parlak çağlarından biri bahis mevzuu oluyor demektir. Tetrakordunda «artık ikil» aralığına yer veren 7/8 ve 5/8 ritimli rumca şarkıların daha sonraki asırlara

(1) A. Mirambel. *Le vocabulaire technique musical en grec modern* (Revue des Études Grecques, No. 246 - 47, Paris 1939) - Yunan halk musikisinde yer alan «buzuki» çalgısının Türk menşei beliren yazarın başka bir yazısını da dilimize çevirerek Konya Halkevi dergisinde yayınladım (Sayı 84).

aidiyeti tespit olunuyor; doğu unsurları git gide oraya karışmış.. (Hele beşli riimin bizde *Türk aksağı* diye anılagelmiş bulunduğuna buracıkta işaret etmeden geçemiyecğini). Ancak 9/8 ritimli oyunları Yunanistan yerlilleri hiç bir asırda içice benimsiyememişler; Zeybek oyunlarımızın Türklüğü işte bu ritimde saklıdır. Gerçi İzmirli rumların mübadeleden sonra göçtükleri yerlerde oynamaya koyuldukları «smirnos» adlı bir çeşit «İzmir dansı» vardır amma, o oyunun karakteri zeybek oyununun askerî ruhiyatından bütünü ayrıdır, tarihi pek yenidir: lâterna ve mandolinata armonileriyle havardalaştırılmış olan bir tiptir. Bütün Yunanca sözlüklere baş vurarak konusunu genişleten seçkin Franziz bilgininin takririnde zeybek oyununun izini dikkatle aradım, ne gibi bir etimoloji faraziyesi öne sürmüş olduğunu bilmek istedim; çünkü Ege adalarında o Türk oyununun da ötedenberi yer yer tutunmuş bulunduğunu adalı göçmen yaşlılardan her fırsatta soruşturup öğrenmiştim: Meselâ Girit'te *Zeybekikos* ve Patras'ın Arkata'sında *Sayvakikos* adıyla kullanıldığını biliyordum. Fakat, takrirden bu kelime çeşitlerinin hiç birisini bulamadım. Meskûf geçilişin sebebi oyunun küçüksenmesi değil, bütünü Türk malı olduğunun yazarca iyiden iyiye bilinmesi olduğunda şüphe yoktu. Adalı Yunanlılar zeybek oyununu bir Türk oyunu olarak tervice daima dikkat etmiş oldukları gibi Fransız bilgininin baş vurduğu türlü Yunanca sözlükler de keyfiyeti hep o yolda tespit edegelmişlerdir; meselâ İ. Khlôros'un 1899 tarihli rumca sözlüğündeki tarifi tercümesi işte şudur: «*Zeipek, Zeivekos* - İzmir civarında Türk aşireti sakinlerine verilen isim.»

Adalardaki ezgilerden hiç değilse bir kısmının ve en başta zeybek oyununun Türk menşei eski yeni batılı folklorcular da kabul edip yazmış bulunmaktadır. 1898 de Sakız adasında ilk halk musikisi derlemelerini yapan Fransız bilgini Hubert Pernot dönüştürme Paris'te yayınladığı raporunda şöyle demişti: «Yunancanın, asırlar boyunca bir yığın yabancı Lâtin, İslâm, Türk İtalyan unsurlarıyla doluşu gibi, Yunan halk musikisi de — eski zamanlardan bu güne kadar — ister istemez dışardan gelen tesirlere maruz kaldı. *Türk etkisi* apaçıktır, hâlâ da gözlerimizin önünde devam edip duruyor. İtalyan etkisi dil üzerinde derin izler bırakmış olmakla beraber musikide pek az sezilir; sebep belki de Yunan ve İtalyan musikisistemlerinin bambaşka oluşlarıdır.» — İngiliz folklorcu S. Baud - Bovy'nin oniki Ada'ya Anadolu'dan geçen ezgi tipleri hakkındaki şu sözlerini en yeni ifadelerden biri olarak ele alabiliriz: «Kara Yunanistan'ın, Balkanların (yani eski Osmanlı Rumeli'sinin) ve Küçük Asyanın *tekli* (=im-paires) ritimleri ($\frac{3}{4}$, $\frac{7(3+4)}{8}$,

$\frac{9(2+2+2+3)}{8}$) Oniki Adada pek nadiren görüldükleri gibi, her birinin karşılığı olan oyunlar da — 9/8 lik *Turkikos* müstesna — orada kullanılmaz.» (1) Atina Musiki Folklor Arşivi adına yayınlarını Atina'da yapan yetkili bir bilginin kaleminden çıkan bu satırlar pek dikkate şayandır; Çünkü, 7/8 ve 9/8 ritimli ezgilerin Türk tipinde olduklarının bilindiği ve hattâ 9/8 ritimli oyunlara ad ve saniyle *Turkikos* bile denildiği açıklanmış demektir.

Bu gibi araştırmalar, Ege bölgesi oyunlarının tarihini — mantığın da iltizam ettiği üzere — Asyaî Türk kültürünün bir konusu halinde ve tamamıyla Türk kök ve kaynaklarına göre araştırmakta inancımızı serbest bıraktırırlar. Önce, M. Mirambel'in yapmış olduğu gibi, zeybeklikle ilgili ana tabirlerin köklerini araştırmak yolundan zeybek oyununun başlangıçlarına ait izleri ay-

(1) S. Baud - Bovy. *Chansons du Dodecanèse* (t. I, p. XXVII, Athènes 1935).

dınlatmağa çalışalım; sonra da zeybek giyimlerinin mazisine ait bilgiler ve bazı tamamlayıcı düşüncelerle inanlarımızı perkiştirelim... Öteden beri zeybeklikle ilgili görünen ana tabirler üçtür: *Kızan*, *Efe* ve bir de *Zeybek* söztütün kendisi.

Fakat, bu yolda ilk bir derli toplu kalem denemesi hazırlamağa kalkışan bir meraklı sıfatıyla henüz ilk araştırma adımında bir iki üzücü engelle karşılaşmış olduğumuzu açıklamadan da edemiyecğimiz. Şöyle ki: üç ane tabirden *Efe* ve *Zeybek* kelimelerinin etimolojileri hakkında ne yunanlı ne de avrupalı hiç bir bilgin hiç bir faraziye öne sürmediği halde, maalesef biz de parmağa dolanan bir iki halk etimolojisi bir ara ve lüzumsuz yere başkalarının ekmegine yağ sürecektir surette ortalıkta dolaşıp durmuştu: *Efe* söztütün rumca asıllı «efendi» kelimesinden kısaltılmasına, veya Efesus şehrinin sakinleri anlamına «efesuslu» söztünden kalmalığına, *zeybek* kelimesinin de cıva anlamına arapça «zaybak»'tan gelmeliğine, veya bütünü eski Yunan kaynağına bağlılığını düşündürecek surette «Zeus» tanrısıyla ilgisine dair yakıştırmalar karalandı. Hayalden başka hiç bir belgeye dayanmayan halk etimolojileri... Efeleri Efesuslularla lâkapdaş saymağa kalkışmak, Efesus'un efsanevi füsûniyle büyütlenmiş hayalperest bir görüntünün «şimdiki Yunanca *efzonluk* sıfatıyla—kelimeler arasında andırırılık var diye — *efelik* arasında yakınlık görmesi» gibi bir garabet olurdu! Tesadüfî kelime benzeşmelerini böylesine bir gafletle parmağa dolayanlara gücenmek hakkımızdır; çünkü, meselâ, yunanlıların şarkı anlamında olarak eski yunancanın *tragis* kelimesini kullanışlarına bakarak bir yunanlı çıkıp da «türkçe *türkü* kelimesi yunanca *tragis* söztünden bozmadır, bunun delili de iki kelime arasındaki benzerliktir» dese, böyle bir aceleci hüküm karşısında bocalayanlar bulunabilirdi. İlele *türkü*, *türkmenî* gibi öz varlığında bütün bir tarihi yaşatan sözler dışındaki kelimeler üzerinde yapılacak uydurma etimoloji izahları ilmi bütünü aldatmakta devam bile edebilirdi. Tarih, halk etimolojisinden değil, ancak ve ancak tam mânasiyle gerçeğe uy-

Nasıl Genç kalmalı? (*)

Çeviren : A. Kemal Karadayı

Gençlik, yalnız hayatın bir çağı değildir. Gençlik, zihnin bir durumu, iradenin bir haleti, muhayyilenin bir hasleti, heyecanların bir kudreti, korkuya karşı cesaretin hâkimiyeti, kolaylık ve rahatlık iştahına karşı yeni ve cüretli işlere atılmak, iştiahtır.

Muayyen senelerin geçmesiyle insan yaşlanmış olmaz: İnsanlar ancak ideallerini terk ve kayıp ederlerse ihtiyarlarlar. Seneler deriyi buruşturur, fakat şevk ve heyecanı elden bırakmak ise ruhu ihtiyarlatır. Endişe, şüphe, kendine güvensizlik, korku ve ümitsizlik, işte hep bunlar insanın başını eğdiren ve büyüyen ruhunu mezara sürükleyen uzun uzun senelerdir.

İster on altı, ister yetmiş yaşında olsun, herkesin kalbinde bir macara aşkı, yıldızlara, ve yıldızlara benzeyen şeylere, fikirlere, hâdiselerin korku nedir bilmiyen meydan okuyuşuna, çocuklarda gördüğümüz ardi arası kesilmiyen tecessüslere, hayatın oyun ve neşesine karşı tatlı bir hayranlık vardır.

Siz ancak imanınız kadar genç ve şüphenez kadar ihtiyarsınız. Kendinize itimadınız nispetinde dinç, korkunuz derecesinde yaşlı ümidiniz kadar taze ve meyusiyetiniz derinliğinde çökmüş sayılırsınız.

Kalbiniz bu topraktan, insanlardan ve ebediyetten güzellik, neşe, cesaret, büyüklük ve kuvvet ilhamları aldıkça siz gençsiniz.

Fakat sinirleriniz gevşeyince, bütün gönünüzü nevmidinin karları ve imansızlığın buzları kaplayınca, işte asıl o zaman ihtiyarlanmış olursunuz ve artık ruhunuza Allah acısın.

(*) General Mac Arthur'ün çalışma masasının üst tarafında bir levha halinde asılı bulunan bu yazı Readers Digest mecmuasının 1945 Aralık ayı sayısından alınmıştır.

Düşündürücü cümleler.

Mütercim pek pol, tercüme az. Vitrinler dolusu kitap: seriler, seriler, seriler... Ne yazık ki bunların faydası, çekilen zahmet, sarf edilen kâğıt ve verilen para nisbetinde değil. Çünkü birçokları anlaşılmıyor. Belki mütercimler yabancı dilleri - Londra radyo sundaki spikerler gibi - Türkçeden daha faz-

la biliyorlar da ondan. Dolayısıyla her kitap yer yer, dikenli mânilerle dolu bir saha gibi, düşündürücü cümlelerle yükleniyor. Öyle cümleler ki bunları halletmenin bazan imkânı yoktur. Bazan, ufacık bir bir maktat için, dakikalarca baş ağrısı çekmek icabetmektedir. Misal mi? İşte iki tanesi :

"İrkunun ve mektebin hayatımı, natuk aklın kategorileri arasında, şekillendirme ihtarları ile; Shakespeare kitaplarından yükselen hayatı yaşamadan hüküm vermemek; ve kendimi daha evvel hiç bir parti - tarafilizim etmeden, sevgi ve istihkar içinde hayatın akışına terk etme şeklindeki kardeşçe davet arasında mücadele devam ediyordu."

"Ve Shakespeare, kahramanının his edemediği bir merhamet duygusuyla, sırtında cinayetin yükünü taşıyan annesini, en zalim kelimelerle işkence eden Hamlet'in gazabına mani olmadığı için, bu hissi, dokunaklı bir iyilikle, şaşırmış kadına yardımı gelen kiralın, ruhuna aşılır..."

İ L Â N

1947 YILI

C. H. P. Sanat Mükâfatı

Müşabakası

- 1 — C. H. P. Genel Sekreterliğince bir piyes müşabakası açılmıştır.
- 2 — Bu müşabakaya 1940 yılından sonra yazılmış ve basılmış veya basılmamış, oynanmış veya oynanmamış, yalnız telif eserler kabul edilecektir.
- 3 — Müşabakada birinci gelene 3.000, ikinci gelene 2.000 ve üçüncü gelene de 1.000 lira mükâfat verilecektir.
- 4 — Bu müşabakaya katılma şartnameleri, C. H. P. Genel Sekreterliğinden ve bütün Halkevi Başkanlıklarından alınabilir.

(Aslının aynıdır.)

Gediz Ovası ve İnsanları

Yazan : Garra Sarmat

İzmir körfezinin kuzey yönü insan eliyle özenilerek meydana getirilmiş gibi, düz bir ova. Bu ova Gediz ırmağının binlerce yıldan beri çalışmasının, denize karşı savaşının bir eseridir. Gediz ovasının bittiği, sıra dağların küçük tepeler halinde bu ovaya teslim olduğu yer Gedizin pek yakınındadır. Eski çağlarda, yaşadığımız yerin sakinleri, bu ovayı mavi renkli ve hareket halinde bir deniz olarak görüyorlardı. Bu gün, mevsime göre değişen yeşil, sarı ve kara renklerle görünüyor. Deniz mavisinin bıraktığı boşluğu bu çeşitli renklerin doldurduğunu söylemek pek güçtür.

İzmir'den bakıldığı zaman, bu geniş düzlüğü birden görmek mümkün değildir. Kuzeyden, hal tamamiyle başkadır. Gözleriniz muhtaç olduğu bütün genişliği bulabilir. Geniş ovanın sonunda, İzmir körfezi mavi bir şerit gibi gözlerinizin düzlükte yüklendiği yorgunluğu dinlendirici bir hal verir.

Ovanın insanı, tuzlu rüzgâr kokusunu duya duya, denize hasret çekmeden yaşayabilir. Çünkü o, buralarda gözün alabildiği yerlere kadar kendini duyuran bir kuvvete sahiptir.

Uzağında kalındığı zaman, hasreti çekilmeğe değer. Güzel İzmir'e bu büyülu hali veren taraflarından biri de onun denizidir.

İzmir, deniz kıyısında kalabilme şansını koruduğu için bu gün söylemeye lâyık bir çok kıymetler taşımaktadır. Ovanın kuzeyinde, kaybolmuş denizin kıyısındaki bir şehrin, bu gün adının bile unutulmuş olması, denizin insan ve medeniyet için ne demek olduğunu bize anlatır.

Her su kıyısına yakın bir tepenin, insanlığın her çağında hayran kalınabilecek eski

bir hayat kıymetinin hâtıralarını saklaması ihtimali Egede olduğu kadar hiçbir yerde kuvvetli değildir. İnsan oğlunun içindeki ilk kıpırdanma belki Ege denizini yalayıp gelen rüzgârın verdiği tatlı ürpermeden doğmuştur. Bergama'ya giderken, günümüzde kurulmuş, Gediz köprüsünün biraz ötesinde, sağ kolda, ovaya doğru uzanmış bir tepeye rasgelinir, bu gün büyük taş ocakları işleten ve hayatta pek alçak gönüllü olduklarını yaşayışlarıyla söyleyen insanların kurduğu bir köy vardır: Buruncuk; kuzey rüzgârlarından ve Gedizin taşkın sularından korunmak için tepenin güney eteğinde yerleşmiştir.

Gediz, pek seyrek olmak üzere yağmurların şiddetli ve bol indigi zamanlar, meydana getirdiği geniş ovanın çoğunu kolayca sular altında bırakırken, bu köyün de kıyılarına kadar sokulur.

Yaz, dünyanın en nefis üzümelerini sahiplerine bağışlayan bağlara o, Baküs'un ve evlâdlarının hoşuna giden, bayıltıcı tadı verebilmek için kızgın ışıklarını saçarken, Buruncuk, kayaların kızmasından meydana gelen yakıcı ateş içinde kalır. Bereket versin bu hal meydana gelmeden köyde insan kalmaz ve herkes, biraz ötedeki yeşil bağların kutukleri arasında, işinin içinde kaybolur. Köy, yılan ve çıyanlardan buraları temizliyen iyi yaratılışlı leyleklerin elinde kalır. Buruncuktan, Gedizin geldiği yöne bakınca, suyun kuzeyini kaplayan yüksek tepelerin yamaçlarına, bir çok köylerin dizildikleri görülür. Buralarda tabiat henüz tamamiyle yenilmediği için köylüler, güçlüklerle tımandıkları köylerini yüz yılların verdiği görgüye dayanarak suyun el uzatamayacağı yerlere kurmuşlardır.

Gedizin yanbasında olduğu halde, Buruncuğun içecek, suyu yok. Köyün boynunu kaba bir kürk

gibi saran ve onu kışın tesirlerinden koruyan arkasındaki tepede yirmiden fazla sarnıç vardır. Renk renk kıyafetleriyle, omuzlarında testilerle köy kızları, bu sarnıçlardan evlere içme suyu taşırlar.

İnsana hayret ve hayranlık duyguları veren bu sarnıçlar, 25 asırdan beri kışın sularıyla doluyor. Yazın Ege toprağının yediği ateşi dağıtacak serinlikte bir su oluyor. Bu sarnıçların en büyüğü tepenin, kuzeye bakan uçuruma yakın bir yerindedir.

Bu tepeden İzmire doğru bıkılırsa, uzakta çatakkayanın heybeti sisli bir halde görülür. Gözle çatakkaya arasındaki mesafe 50 Kilometre kadardır. Bu arada ufak bir tümsek bile göze batmaz. Ağustosun toprağı çatlatan sıcaklığında bu tepede insan üşüebilir. Hele imbat rüzgârının esip asma yapraklarını harekete getirdiği akşam saatlerinde bu tepeden deniz kokusunu duyabilirsiniz. Karanlık bastıktan sonra, ovada köylerin, bağların bir bir yanan ışıkları ateş böceklerini andırır. Tabiat buradan görüldüğü, duyulduğu kadar pek az yerde güzeldir. Bağcılar, çardaklarının altında serile serpile yatıp kendilerini geceye teslim edilerinden biraz sonra deniz, rüzgârı, günün ve güneşin biriktirdiği yorgunluğu bir su buharı gibi alıp götürür. İnsanlar sabah, yeniden doğmuş gibi canlı olarak, akşam bıraktıkları yerden çalışma hayatlarını yaşamaya başlarlar.

Sarnıç tepe ile ova arasında bu gün sıkı bir bağlık yoktur. Buruncuklular, bu gün, ovada çalışanların pek azını teşkil ediyorlar. Eskiden, hayatın bu günkü gibi emniyet havası içinde geçmediği devirlerde, ovanın işliyenleri hemen hep bu sarnıçlı tepede oturuyorlardı. Ova belki yalnız onların.

Ova bugünkü kadar geniş değildi. Gediz de daha güneyden akarak çatakkayanın karşılarında denize dökülürdü. O zamanlar bu tepenin adı Lârisa idi. Arkeologlar bu tepede çalıştılar. Bu gün görülebilen kesme taşlarla, harçsız yapılmış temelleri meydana çıkardılar. Pek geniş olmayan bir alanda pek çok binaların yapılmış olduğunu bize

gösterdiler.

Lârisa'lıların işledikleri eserlerin bir kısmı eski çağların tatlı hatırası içinde bu günü seyrediyorlar.

Bir çoban size, kendi anlayışına göre, bu kıral şehrinde bir takım hikâyeler anlatır. Bunları söylerken kendini bir parça o güne yaklaştırmış duyar.

Hayatın, bugün etrafı duvarlarla çevrilmiş tepelerden geniş ovalara yayıldığını düşünmeyecek olursanız eski Lârisa ile bugün onun yanbaşındaki bulunan köyü, elinizde olmayarak karşılaştırır ve kederlenirsiniz. Kendinizi teselli etmek için hemen ovaya inmek, Gediz üzerindeki köprüyü geçmek, hattâ biraz daha yukarılara çıkıp Emirâlem yakınındaki büyük barajı görmek lâzımdır. Bu suretle eskinin ezici üstünlüğü duygusundan kurtulabilirsiniz. Beraj, dünyanın en verimli ovalarından olan Menemen ovasını sulamak için kurulmuştur. Zamanımızda bu toprakların sahibi olan bilgi ve teknik orada suya hâkim olmağa, trbiatı emrine almağa çalışmaktadır.

Lârisa'lıların bu toprakta neler yetiştirdiğini tamam olarak bilmek güçtür. Fakat bu gün Türkiye'nin en iyi pamuğu ile en iyi üzümünün burada yetiştiğini söylemek haz vericidir. Lârisa'lılar ovada sulama işleriyle uğraşıyorlar mı idi. Bunu bilmek pek iyi olurdu. Bu gün toprağın sahibi köylüler, sulamaktan memnun görünmüyorlar. Çünkü, diyorlar, su toprağın verim gücünü alıyor, suyun faydalı olması toprağın gübrelenmesine bağlıdır. Eski verimle yetindiklerini söyliyene oluyor. Burada geleneğin ağır bastığına şüphe yoktur. Geleneğin yerini yeni alışkanlıklara bıraktığı güne kadar sabırlı olmak zoru kendini gösteriyor.

Sanıyorum ki, yakın geçmişte bu toprak, hasretini çektiği başıca iki varlıktan mahrum idi. Bunlardan biri emniyet, öteki de bilgidir.

Günümüze kadar, tarih boyunca bu topraklarda, bu günkü emniyet hiçbir devirde

(Devamı sayfa 18 de)

Nasıl denk gelirse...

ŞİİR MERAKI

Son yıllar içinde bir şiir salgınıdır aldı yürüdü. Eskiden yok muydu sanki? Eskiden de vardı. Yalnız o devirlerde halkın çoğu okur yazar değildi; şiirin tekniği çok çetindi; yayım vasıtaları da azdı. Netice itibarıyla şiire heves edenler bugünkü kadar fazla olamıyordu.

Diğerleri bir yana, yayım vasıtalarının şiir salgınında mühim bir rol oynadığı muhakkak. Birçok dergilerin, gazetelerin, önlere çıkan her menzume, kontrol etmeden, ortaya atışları yok mu, işte bu en büyük teşvik oluyor. Boylarının ölçülerini almak isteyenler için sayısız meydanlar var.

Acaba heveslileri bu kadar serbest bırakmak kabiliyetli olanları da kaybetmemek bakımından, faydalı değil midir? Bu soruya yüzde yüz müspet cevap vermekten çekinmeliyiz. Sanatta temel kabiliyettir, kabiliyetsiz olanları zaman ayıklayacaktır. Ama sırf kabiliyet mahsulu şeyler de birer "ham madde" olmaktan ileri geçemez. Onları "sanat eseri" oluncaya kadar geliştirmek, bütün tabiat verimlerini işlemek gibi, mutlaka lâzımdır. Halbuki kontrolsüz ve sıra usulü yayım, kötülerin arasında iyileri de, ekseriya, hareket noktasında iken duraklatıyor.

Niçin? Çoğumuz denemişizdir: Müsvette halinde bir yazı kolay düzeltilir bir durumdadır. Biri: "Şu lâf burda yakışksız düşüyor galiba" diye bir kelimesine dokunacak olsa, ister istemez oraya takılır, mümkünse çaresine bakarız. Lâkin bir kere basıldı mı, mesele değişir. Yazıya bir kesinlik siner. Yazar, küçücük tenkidlere dahi tahammül edemeyecek derecede inatçı bir mahlûk olup çıkar. Nitekim beğenip sırtımıza geçirdikten sonra elbisemizin potlarını bile müdafaa ettiğimiz, bunları gösterenlere:

"O senin pot dediklerin hep stil'dir!" dedimiz vakidir. Artık benimsediğimiz her potu stil olarak görmeğe başladıkdan sonra..

Basılan ve altında imzamızı taşıyan bir yazı, ilk zamanlarda, bize müthiş bir güven, taraf edilmez bir kuruntu verir: "Ben eski gibi değilim artık, âdeta bir otorite oldum!" Ve kendimiz yetişkin yazarlar hakkında neler düşünüyorsak, sanırız ki herkes bizi öyle kabul etmektedir. Her halimizde özentiler başlamıştır. Belki şairliğin, yazarlığın en bahtiyar anlar bu devrelerdir. Şayet bunlara bir iki iltifat da karıştıysa...

Bu güven hoş şey, tatlı şey.. Ne yazık ki bir yandan zararlı şey! Bizi bulundumuz noktaya mıhlayıp kusurlarımızı uzun müddet göztümüzden saklıyan, bizi tembellik ve hulya dumanlarıyla bazan boşu boşuna sersemleten bir şey.

Ancak, pek kendi haline bırakılmadan idare edilirse, sanatçıyı yapan gene o

TERCÜME ŞİİRLER.

Derler ki en güç tercüme, şiir olarak şiir çevirmektir. Nesirle çevrilen şiir, asla şiir olamayacağına göre, artık iddiasız bir şey sayılır ve nihayet aşl hakkında bir fikir vermekle kalır. Lâkin her hangi bir şiir dilinin yerine başka bir şiir dili kullanmak ve ortada mevcut havayı kaybetmemek... Bu iş azametli! Nitekim Tercüme dergisinin son şiir sayısında örnekleri de var. İşte mükemmel bir tanesi:

Bahar üzerine rondeau

Felek çıkardı rüzgâr,
Soğuk, yağmur libasın,
Giydi güneşin tekrar
Güzel, güllü dibasın.

Bir tek hayvan, kuş mu var
Ötmesin, haykırmazın?
Felek çıkardı rüzgâr,
Soğuk, yağmur libasın.

İZMİR

Bak, çay, çeşme, ırmaklar,
Giydikleri atlasın
Sırmasiyle parıldar.

Cümle âlem donansın;
Felek çıkardı rüzgâr,
Soguk, yağmur libasın.

(Charles d'Orléans'dan)*

Bu sefer şiire pek sarılan Cyrano mütercimi, öyle anlaşıyor ki, piyesle şiiri ayrı ayrı düşünmek niyetinde değil. „Nazım değil mi, ha piyes olmuş ha şiir...” demek istiyor. Ancak yaptığı şiir tercüme - yahut öyle demiyelim daha iyi - yaptığı tercüme şiirler asıl şairler hakkında, bunları, saklıyan zaman hakkında bizi tereddüde sevk etmekten geri kalmıyor „Acaba, diyoruz, bu şairi bunca zamandır bu kadar insan niçin sevmiş, nasıl beğenmiş? Mademki eseri bu imiş... Bu şiir Fransızca olarak fransızlara da böyle söylüyorsa yazışının sebep-i hikmeti nedir?” O halde:

Rondeau üzerine rondeau

Gel de gör, ey D'Orléans
Şi'rinin macerasın.
Şimdi çıktı bir yapan
Seninkinden âlâsın.

Diyorki: „Ben bırakman
Ol şairin yakasın”
Gel de gör, ey D'Orléans,
Şi'rinin macerasın.

Daha bazı şairan
Böyle buldu b-lâsın.
Vaktidir, artık uyan.

„Cümle âlem donansın.”
Gel de gör, ey D'Orléans,
Şi'rinin macerasın.

* Charles d'Orléans Fransız edebiyatının XV. yüzyıl şairlerindendir. Bir prens olan bu şair, Villon'dan daha az realist sayılır. Bilhassa tabiatı terennüm eden şiirleriyle tanınmıştır. - Rondeau ekseriya 13 mısralı, iki kafiye üzerine yazılan ve bir mısra da üç kere tekrarlanan bir nazım şeklidir. Mütercim hem Fransızcasına, hem de Türkçesine bir mısra (son mısra) ilâve etmişe benziyor.

Yeşil İzmirin.. sevimli eşsiz,
Koynuna giren güzel Akdeniz
Kumlara çizer oymalı bir iz
Derdi uyutur aylı geceler.
Mavi denizin ninniler söyler..

Güzel İzmirin.. Emelim, dünyam,
Gün doğumu hiç unutamam,
Fakat kararıp olunca akşam
Zengin batının bulunmaz eşi
Erimiş altın sanki güneşi..

Ey güzel yurdun ey bulunmaz yer,
Şen dağlarında kuzular meler,
Coşkun dereler anlatır neler,

Öz kızlarına her sabah erken
Sevgi dağıtır rüzgâr eserken

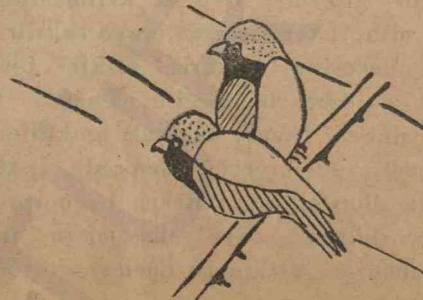
Bülbüller öter gizli güllerde,
İnciler titrer bayrakta, yerde,
Periler gizli gizli gezerde,

Rüzgârlar eser, müjdeler verir,
Selviler inler, çemen ürperir

Akar suların ezgi yaratır,
Kalbe sevgiler, neler aratır,
Görmeyenlerin bahtı karadır

Seni İzmirim. Ege yıldızı..
Hasretinle var kalbimdesin

BENAL ARIMAN

Çocuklarıma öğüt

Şuna, buna karışma, deme o boş, bu dolu,
Konuşurken dikkat et, incitme sağı, solu,
Sadakattan ayrılma, şaşırma doğru yolu;
Yavaş yavaş yükselir sen de olursun ulu

Çekememezlik etme, kıskanç olma, kin gütmeye;
Kismetine razı ol, talihini ürkütme.

Ün arkasında koşma, olduğun gibi görün,
Ne beğendir kendini, ne de her yerin öğün
Ne zararlı işe gir, ne de sonradan dövün,
Durma, çalış genç iken, geçmez ele böyle gün.

Temiz olan alınına kara leke sürdürtme
Kismetine razı ol, talihini ürkütme.

Yersiz ilerlemeler geileme demektir,
Alçalmaya yükselme adı verme demektir,
Anlamını bilmeden söze girme demektir,
Bahçelerde ermemiş yemiş derme demektir.

Bülbüller arasında saksâğan gibi ötmeye,
Kismetine razı ol, talihini ürkütme.

İnsan ol da her yerde saygıyla anıl, sevil,
Ata öğüdü dinle, bilgin önünde eğil,
Adam olmak, söylemek o kadar kolay değil,
Sözü tartarak söyle, gönül okşamayı bil,

Bahil olma, şımarma, sonra gridersin güme,
Kismetine razı ol, talihini ürkütme,

Kendinden büyüğüne hasetle bakıp yanma.
Düşünmeden her söze değer verme, inanma;
Özünü bir şey bilip gururlanma, şehlanma,
Varlıkların üsüünde kendini varlık sanma

Rahvan ata imrenip, eşek omzunu düreme.
Kismetine razı ol, talihini ürkütme.

Tavus kuşuna bakıp üzülmeye kargu gibi,
Hayatından memnun ol, yaşa bir ağa gibi,
Benlik insanı yakar korkunç bir ceza gibi,
Âlemde var mı deva, kalblere sefa gibi?

İhtiras alevini üzerine püskürtme,
Kismetine razı ol, talihini ürkütme.

İzmirde çıkmış eski bir gazete

(5 ci sayfadan devam)

Âliye muvafık bir şekilde bildirdi. Fakat bilâhare bu cevaptan mutmain görünmiyen Rusyanın talebi üzerine Alexandre Black'tan yine Rusyaya ve Yunanistana hücum etmemesi istenildi. Bu talebi bir takım tehditler de takibediyordu.

Mesele artık bir çıkmaza girmişti. Fransa sefaretinin şimdi eskisi gibi Rusyaya mümaşat ederek tebaasını rencide etmek niyeti yoktu.

Hele Alexandre Black haricî tesirler altında düşüncelerini değiştirecek soydan olmadığını bütün mevcudiyetiyle ispat etmişti.

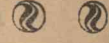
Babıâliye gelince, o da, hakkı müdafaa eden bir gazeteyi kapamak aklından geçmediğinden, meselenin hallini, kapitülasyonları öne sürerek, Fransa sefaretine bırakmayı tercih ediyordu.

Rusyanın şikâyetleri devam ettiğinden nihayet Alexandre Black'ı İstanbul'a celp ve Fransızca « Takvimi Vakayi » i neşre memur etmek düşünüldü. Matbaası satın alınarak İstanbul'a nakledildi. « Moniteur Ottoman » ın neşrine başlandı.

Selim Nüzhet GERÇEK

Bir Ahlâk Felsefesine Doğru

Dr. ZİYA SOMAR

Arkadaşımız Ziya Somar'ın İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde muvafakiyetle verdiği doktora tezinden alınmış bir parçayı okuyucularımıza sunuyoruz. "Yakın fikir hayatımızda felsefe düşüncesinin gelişme yolları ve Mehmet İzzet" adını taşıyan bu büyük eser, önce Mehmet İzzet'e kadar fikir hayatımızda felsefe düşüncesinin türlü gelişme yollarını çizmekte, sonra Türk müderrisi'nin filozofça hayatını, şahsiyetini, karakterini ayrı ayrı inceliyerek sistemine girmektedir. Bu sistem intellectualist görünüyor; Durkheim ve Ziya Gökalp sosyolojisinin collectif ve total telâkkisine karşı fertçi ve éthique bir cemiyet anlayışı kuruyor.

Doktor Ziya Somar bu eseriyle sadece bir monografi vermiş olmuyor; kendi değerlerimize karşı duyduğumuz bir kayıtsızlık ve alâkasızlık haliyle fikir adamını hep dışarda arayışımızın da haklı bir tenkidini yapmış bulunuyor. "Diğer taraftan Mehmet İzzet'in, meselâ Ziya Gökalp gibi, devrinin politik zihniyeti içinde bir mümessil; veya, birçokları gibi, sözde ilimci yani ikinci, üçüncü elden bir nakilci olmayıp bilhassa kendi realitelerimizi görmek, dâvalarımızı kendi müstakil düşüncemizle incelemek bakımından gösterdiği hususiyet işarete değer. O, batı kültürünü bir kalıp gibi anlamadı; ancak aydınlığın vasıtası gibi gördü ve o aydınlıkla kendimizi daha net açıkli yabileceğimizi düşündü."

Bu aldığımız parça ahlâk felsefemizin prensip ve hareketlerini belirtmekte ve unutulmuş Mehmet İzzet'in tuttuğu ana istikametleri göstermektedir. ★

Bizi, cemiyetin karşısında herhangi bir metafizik veya mekanik anlayıştan sosyolojik bir kıymet anlayışına vardiyan bu yolun, genel olarak cemiyet hayatından hususiyle «bir millet halinde yaşamının kıymet şartlarına» götürecektir olan bir noktada biran durmak ve şöyle bir meseleyi çözmek lâzım değil mi? Eğer cemiyet ferdi, aşkın bir varlığın transcendant mahiyetiyle vücut bulmamışsa; eğer ferdları birbirine bağlayan ve ferdlarin şuur ve idrâk çevrelerinde, daima kendini aşan, daima olduğundan ileri bir mâna ve gayeye yönelmiş bulunan bir kıymet nizamından ibaretse, o halde,

cemiyet nihayet bir «ahlâk» prensipinden başka bir şeyle tarif edilemez. Ve bizi cemiyet meselesine vardiyan araştırmanın, her şeyden önce, bir ahlâk esası üzerinde ve bir ahlâk felsefesinin metodolojik prensiplerine bağlanmış olarak ahlâk kıymetlerini açıklamaya ve cemiyetle ahlâkın münasebetlerinde her ikisini birleştirecek bir izah noktasına vardiyan ehemmiyet vermesi gayet tabiidir. Nasıl ki, cemiyeti ancak bir ahlâk müessesesi olarak tarif eden ve, cemiyet eğer bir ahlâki realite değilse, hiç bir şey değildir (1), diyen Durkheim için

hemen bütün cemiyet hâdiseleri ve cemiyet araştırmaları, sonunda bir ahlâk meselesi ile bitmekte ve ahlâk kıymetlerinin tayinine varmaktadır (2).

Böyle olunca, Ziya Gökalp - Durkheim sosyolojisiyle karşılaştırılarak, kendine mahsus ayrı bir görüş ve anlayış ile, M. İzzet'in sosyolojik düşüncesini belirlemek için yaptığımız bu araştırma, zaruri olarak, bizi M. İzzet'in müstakil ahlâk düşüncesine vücut verecek bir «ahlâk felsefesi» olup olmadığını sormaya vardiyan: Böyle bir sorunun ehemmiyeti, yalnız bir cemiyet, felsefesini kurmakta değil, fakat milletin felsefi bir anlayış yolunu tecrübe edecek herhangi bir eserin mahiyetini önceden belirtmekte de büyük bir mâna ve ehemmiyet taşımaktadır.

Çünkü, M. İzzet'e göre millet, irade ve hürriyet olarak gerçek bir cemiyet nizamı yaratmış olan herhangi bir ahlâki ruh gelişmesinden başka bir şey değildir: Milleti, hakiki realitesi içinde anlamaya götürecektir prensip, ancak bir ahlâk felsefesine dayanmaktadır. Çünkü millet Sadece vâkide olan ve her türlü hürriyet ve kıymet şartları dışında hâkim bulunan bir tabiat nizamından, ancak ideal bir kıymet nizamı içinde, hürriyetinin bütün mümkün şartlarını tahakkuk ettirmeğe cehdeden bir «irade ve şuur» un cemiyet halinde objektifleşmesinden ibarettir, Böylece, takibettiğimiz diyalektik yol, cemiyetle realitesini birbirine bağlayacak bir ahlâk felsefesinin zarureti açığa vurmaktadır.

Fakat, burada vaziyetimizin daha güç bir safhaya intikal ettiğini farketmemek mümkün değildir. Çünkü M. İzzet *Ahlâk dersleri*'nin esasını teşkil eden ve daima bir tarih sistemi içinde ele alınan ahlâk mevzuları dışında, müstakil olarak ahlâk düşüncesini teşkil edecek hiçbir eser, hattâ bu mevzu üzerinde duran hiçbir makale bırakmamıştır. Bilhassa *İctimaiyat* kitabında da ahlâk meselesini, müstakil bir sosyoloji bahsi olarak almaması, cemiyet düşüncesi yanında bir ahlâk düşüncesini belirtmek imkânlarını büsbütün daraltmaktadır. Bu bakımdan M. İzzet'in felsefi düşüncesinden sonra, sosyolojik anlayışını karakterize etmek

için yer yer yapmaya mecbur olduğumuz bir nevi yeniden kurma (restaurer) işinin daha güç, daha nankör bir hali karşındayız. Fakat burada da bize bir felsefe anlayışının sistematik prensipi içinde, bir ahlâk düşüncesi kurmaya imkân verecek bazı yazılar, cümleler ve tenkidler bulmak mümkündür.

Acaba, felsefe düşüncesinin bütün derin gelişmesinde hâkim olan bu ahlâk endişesi, neden müstakil bir eser halinde kendini ortaya vermemiştir? Ve bilhassa *İctimaiyat* kitabında, hukuk hâdiselerine *mezkûrevî* bir kıymet veren M. İzzet neden bu hukuk kıymetlerinin ferdi vicdanlarda tutunacağı bir «ahlâki hükümler sistemi» olarak, az çok tayin edilmiş bir ahlâk meselesine yer vermedi? Bunun cevabına, bizzat kendisinin açık ve belli bir ifadesine dayanarak, vermekteki imkânsızlık, bizi zaruri olarak, onun *zahirini sezmeğe*, soylediği şeylerden, söylemek istediğini çıkarmaya, böylece ihtimalleri, nazım bir fikrin kavrayıcı ifadesi içinde, müspet bir kanaat haline sokmaya zorlamaktadır.

Filhakika, muhtemeldir ki M. İzzet, herhangi bir ahlâk düşüncesinin müspet ve reel hareket sahasını işliyecek olan müspet araştırmalar olmaması karşısında, sadece bir tarihçi kalmaya veya, ancak her memleket için az çok tatbiki elverişli bazı klâsik ahlâk yazılarını nakletmeğe mecbur olmuştu. Çünkü, zamanına, hattâ zamanımıza kadar görüldüğü gibi, herhangi müspet ve araştırıcı bir cemiyet düşüncesi kuramamış, cemiyet fikrini daima ya hazırca başka memleketlerden almakla, veya bu hazır kadroya göre, tarih içinde bir cemiyet üzerine kurulacak yapma bir ideoloji, yahut eski dini ilmi-hallerin yerini alacak bir hükümler ve kaziyeler mecellesi olmaktan başka ne verebilirdi (3)? Darülfünun ve Üniversite öğretimindeki ahlâk derslerinin yakından incelenmesi, meseleyi bize daha açık bir belâgatle canlandırabilir. Burada, ya İslâmî akidelerle telif edilmeğe çalışılan herhangi bir felsefe kitabının ahlâk mevzuu yer almakta, veyahut bizzat Durkheim'in fikirleri, muhtelif şekillerde ve muhtelif ellerle nakledilmekte, yahut da bu düşünceler ve sistemler olduğu gibi bizim cemiyet hayatımıza tatbik edilmekte idi (4)

(Devamı gelecek sayıda)

HALKEVİ HABERLERİ

Tarih - Müze kolumuz tarafından Selçuk Türkleri ve Türk Feodelitesi mimari sergisi açılmış bu sergiyi halkımız, ilk, Orta ve liseler öğrencileri tarafından başlarında Tarih öğretmenleri olarak kendilerine sergi hakkında izahat verilmiştir. Ankara Tarih Coğrafya fakültesi talebelerinin de Halkevimizi ziyaretlerinde sergi hakkında tarih - müze kolu başkanı Muzaffer Uras tarafından kendilerine uzun izahlarda bulunulmuştur.

② Spor Kolumuza bağlı satranç kolunun tertiplediği satranç turnuvası yapılmış ve kazananlardan birinci, ikinci ve üçüncüye gümüş tabakalar hediye edilmiştir.

② Temis kolumuz Seferihisara gitmiş ve Halkevinde (Bir Doktorun ödevi) piyesini muvaffakiyetle temsil etmiş temsili mütekip İzmir Halkevi Başkanı Said Odyak tarafında (İnanmak) konulu bir konuşma yapılmıştır.

② Basın ve yayın genel müdürlüğünden gönderilen filmler Halkevimize gösterilmiş ve çekici alaka temin edilmiştir.

② Spor kolumuz tarafından tertip edilen Voleybol maçlarına dokuz teşekkül iştirak etmiş ve büyük bir alaka ile takip edilen bu maçların neticesinde (Anafartalar) birinci gelerek kupayı almış, ikinci (Kayagücü) ve üçüncü gelen (Havagücü) ne de birer bayrak verilmiştir.

② Köycülük kolumuz 26/1946 Pazar günü Doktor Veteriner Sıtkı Şükrü Pamir-tanın başkanlığında Halkevimiz üyelerinden mürekkep bir grupla Işıklar, Pınarbaşı Naldöken köylerine gidilerek evvelden tertiple-dikleri köy çocukları sünnet düğünü bütün köylülerimizin iştirakiyle yapılmış ve çocuk-lar giydililerek kendilerine hediyeler verilmiş ve güzel bir gün geçirilmiş. C. H. P. nin köy ve halkımız için yapmakta olduğu Sos-yal ve Kültürel hizmetleri tebaruz ettiren bir konuşma yapılmış ve köy hastaları mu-ayene edilmiştir.

1— Sıtmayı adı bir hastalık gibi sayan-lar, her yıl dünyada sıtmadan ölen 6 mil-yon kurbanı acaba hatırlarına getirmiyorlar mı? Ve bundan ürküyorlar mı? Sıtma tarih boyunca insanlığın en hain sağlık düşmanı olmuş ve nüfusu kıran bir afet hükmüne geç-miştir.

2— Her yıl ilkbaharda eski sıtmalıların nöbetleri tekrarlar. Bunlar hastalıklarını iyi tedavi ettirmiyen, eskiten hastalardır. Sıtma salgınları yaz sonbahar aylarında başlar. Çünkü bu mevsimde milyonlarca sivrisinek-ler üremiş kanatlanmış ve havaya uçarak et-rafımızı almışlardır. Ödevimiz daha sıcaklar başlamadan sivrisinek üreme yerlerini temiz-lemektir.

3— Yavrular ve küçük çocuklar, şiddet-li sıtma nöbetlerine dayanamazlar. Bilhassa „Zehirli sıtma”ya kurban gittikleri çoktur. Anne ve babalar sıtma mevsiminde hem ken-dilerini ve hemde yavrularını sıtmadan ko-rumak zorundadırlar. Bu mevsimlerde ateş-lenen çocuğunuzu hemen de sıtma hekimle-rine ulaştırınız, veya yaşına göre sıtma ilâ-cı veriniz.

4 — Yazın köyler arasında, yollar göse-ler üzerinde ve ücra bucaklarda sivrisinek üremesine yarar durgun ve birikinti sularını görenler hemen sıtma mücadele memurları-na haber vermeli ve böyle yerlerin temizle-nip kurutulmasını sağlamalıdır. Bu suretle yurdumuzdaki sıtma savaşına da katılmış olursunuz.

5 — Sivrisinek kanınızı emer, deriyi sok-tuğu yer kaşınır, sizi rahatsız eder. Fakat en önemlisi size sıtmayı vermesidir. Bazen bir sivrisineğin sokması insanın canına bile mal olur. Çünkü çok şiddetli sıtma nöbetleri de vardır. İlaç tesir edinceye kadar insan ölebilir.

6— Bahar gelince, yaz olunca ve sonba-hara girince bütün yurttaşların düşünceleri sıtma ve sivrisinek olmalı ve bunlardan kur-tulmak için şimdiye kadar söylenen, yazılan ve okunanları evinde bahçesinde köyünde ve her yerde tatbik etmelidir.

7— Sıtmanın en keskin ilacı ağızda nalı-nan “atebrin” dir; baygın ve ağızdan ilâç

alamıyacak derecede bitkin hastalarda şırın’ ga ile kullanılacak ilâç varsada böyle bir zorlama olmadıkça sıtma ilacı mutlaka ağız-dan alınmalı ve “atebrin” tercih edilmeli-dir.

8 — Bedava sıtma ilacı almak ve sıtma-dan kurtulmak isteyenler sağlık müessesele-rine ve memurlarına baş vurmahdırlar. Pa-rası ile sıtma ilacı almak isteyenler eczane-lere müracaat etmelidirler. Eczaneler lüzumu kadar sıtma ilacı bulundurmamak ve reçete is-temeksizin herkeze sıtma ilacı vermek mec-buriyetindedir.

Konuşma

(Sahife 3 den devam)

dini koruma tetbirleri alagelmış insan ve zümre menfaatlerini yenişi, olanlara Türk cemiyeti içinde haklarının fazlasından vazgeç-megi zorla kabul ettirişidir. Türk tarih-inde büyük millet çoğunluğu için bu kadar esaslı iş görüldüğü söylenemez. Biz, orta çağla son ilişigimizi, toprak kanununu kabul etmekle kesmiş bulunuyoruz.

Yurttaş; bu kanunun kabulünün ilk yılını idrak edişini hakiki bir bayram olarak yaşı-

Garra Sarmat

1947 yılı C.H.P. Sanat Mükâfatı

Piyes müsabakasına katılma şartları

1 — C. H. P. Sanat mükâfatı Piyes müsabakalarına katılmak isteyen piyes yazarlarının eserlerini 1947 Yılı Ocak ayının 15'ine kadar C.H. Partisi Genel Sekreterliğine vermiş olmaları veya bu eserleri bu tarihe kadar teahhütlü olarak postaya vermiş bulunmaları şarttır.

2— Eserler eğer basılmış değilse, kâğıdın yalnız bir yüzüne yazılmış olmalı ve iki nüsha olarak gönderilmelidir.

3— Müsabakaya 1940 yılından sonra yazılmış ve basılmış veya basılmamış, oynanmış veya oynanmamış telif eserler kabul edilecektir.

4— Gösterilen eserlere rumuz konmayacak. sahiplerinin açık isim adresleri bulunacaktır.

5— Müsabakada birinci gelene 3000 ikinci gelene 2000 üçüncü gelene 1000 lira mükâfat verilecektir.

6— Eserleri tetkik edecek olan jüri heyeti C.H.P. Genel sekreterliğine müracaatı üzerine İstanbul Üniversitesi, Ankara Dil, Tarik ve Coğrafya Fakültesi. Devlet Konservatuarı ve İstanbul şehir teyatrosunda seçilecek üç eser zat ile C.H.P. Genel Sekreterliği tarafından bu alanda tanınmış şahsiyetler arasında doğrudan doğruya seçilecek üç zattan müteşekkil olacaktır.

7— Müsabaka neticesi 23 / Şubat / 1947 Pazar günü ilân edilecektir.

8 — Müsabakada derece kazanan eserleri bastırmak. Halkevinde ve Halkodalarında temsil ettirmek hakkı C.H.P. Genel Sekreterliğine ait olacaktır. Yazarı isterse eserini Halk-evi dışında temsil ettirebilir.

Gediz ovası ve insanları

(10 cu Sayfadan devam)

yoktu. Bu bir hakikattir. Gününi beğenmiş bir insan olarak söylemiyorum.

Esirliğin hak bilindiği çağların emniyet duygusundan şüphesiz çok uzaktayız. İmparatorluk zamanında, ayakaltı sayılan Ege bölgesindeki emniyet anlayışını düşünecek olursak bir an hayrete düşeriz. Trenin işle meğe başlayışından sonra bile, Menemenden İzmir'e yılda birkaç kere deve kervanları ve bunların silâhlı bir çok koruyucuları ile iki günde inildiğini söylemek tuhaftır. Bu şehre geliş kasabanın yıllık ihtiyaçlarını sağlamak için büyük bir tören gibi yapılırdı.

Sen devir İparaturluğunun iktidarsızlığından, haksız idaresinden doğan eşkiyalıkta cemiyetin tabii gördüğü ve kendini ona göre ayarlarığı bir topluluk duygusu vardır.

Bu devri yaşamış olanlardan aramızda yaşayanlar epiy vardır. Onlar iki devrin emniyet anlayışını görüp kıyaslama bahtıyarlığını duymuşlardır.

Bugün, köy ve kasaba duygusunun üstünde bir memleket duygusu işlemektedir. Bilginin Lârisada ne kadar saygı gördüğünü kestirmek güçtür. Mevcut bilgi pek az insan arasında dolaşan lüks bir şeydi. Çoğunluk bunun ötesinde idi. Bugün, dünyanın malı olma rengini alan bilgi, bizim anlayışımızla da öyledir. Bundan kendi payımızı aldığımız gün toprakla da tam barışmış olacağız.

Garra Sarmat

Ege Bölgesi oyunları

(7 ci Sayfadan devam)

gun görünen etimoloji yorumlarından sırasında faydalanabilir..

Zeybek oyununun tarihi başlangıçları maddesinde bize ilk ışıkları tutabilecek olan üç ana kelimenin yani Kızan, Efe ve Zeybek sözlerinin kaynaklarını araştırmak işine ortak sözü intikal ettirebiliriz.

M. R. G.

Türkiye İş Bankası'nın Küçük Cari Hesaplar 1946 ikramiya Plânı

**Çekilişler : 2 OCAK, 2 MAYIS, 27 AĞUSTOS, 30 ARALIK
Tarihlerinde yapılır.**

1946 ikramiyeleri

Adet	ARSA	Liralık	=	Lira
2	3000		=	3000
1	2000		=	4000
2	1000		=	3000
3	500		=	4000
8	200		=	3000
15	100		=	3500
35	40		=	4000
100	20		=	3000
150	10		=	2500
250			=	

Türkiye İş Bankasına para yatırmakla yalnız para biriktirmiş ve faiz almış olmaz, aynı zamanda talihinizde denemiş olursunuz

Memlekette tasarruf hareketinin inkişafına hizmet arzusunda olan

OSMANLI BANKASI

Aile Sandığı Tasarruf Cüzdanı

Hesabına tevdiat yapanlara kur'a keşidesi suretiyle ikramiye tevziine karar vermiştir.

T. C. ZİRAAT BANKASI 1946 İKRAMİYE PLÂNI

Artırma hesaplarındaki paralar (50) liradan aşağı düşmeyenlere verilecek ikramiyeler:

Adet	Tane	Lira
4	1500	
4	500	
4	250	
40	100	
120	50	
240	20	
400	10	

Çekilişler: 15 Şubat, 24 Nisan, 15 Ağustos 25 Kasım, Çekilişlerde, ikramiye çıkmayan yerler için ayrıca 20 Haziran ve 10 Aralık da iki ilâve çekiliş daha yapılarak 6100 lira dağıtılacaktır. Fazla bilgi edinmek isteyenler. Banka şube ve Ajanlarına müracaat edilebilir.

Sahip ve Neşriyat M. Dr. M. SAY

Bas. yer : NEFASET Matbaası İzmir

